

Anmälan mot Kriminalvården, häktet Kronoberg, om lång väntan i samband med toalettbesök m.m.

Anmälan

I en anmälan som kom in till JO den 8 september 2020 klagade AA på hur de intagna på en gemensamhetsavdelning i häktet Kronoberg behandlas. Han anförde i huvudsak följande.

Han är häktad i väntan på rättegång och vistas på en gemensamhetsavdelning. I cellen finns det handfat med rinnande vatten men inte någon toalett. De intagna urinerar i handfatet så att personalen inte behöver släppa ut dem till toaletten. När en intagen måste gå till toaletten för att uträtta sina behov får denne oftast vänta 5–20 minuter trots att det hörs att personalen har tid att hjälpa till. Efter toalettbesök eller dusch får de intagna vänta länge på att bli utsläppta. Den som knackar på dörren blir hotad med isolering. Han är medveten om att det kan förekomma incidenter och att intagna kan få vänta ibland, men det han tar upp sker systematiskt och är en del av personalgruppens attityd och kultur. Behov av att besöka toaletten går inte att planera och det är svårt att hålla sig i 15–30 minuter.

Under tiden kl. 10.30–11.00 och kl. 13.00–16.00 ska dörrarna vara öppna och de intagna få umgås, spela spel m.m. Personalen ”stjäl” dock deras tid. Om de intagna klagar så skärper sig vårdarna några dagar, men börjar sedan ”ta” 5–30 minuter från dem igen genom att inte öppna förrän kl. 13.22–13.37 och att ”stressa in” de intagna kl. 15.50.

Utredning

JO begärde att Kriminalvården skulle yttra sig över det som AA anförde. Myndigheten skulle också redogöra för häktet Kronobergs rutiner för toalettbesök och dusch. Det skulle vidare framgå hur länge en intagen kan få vänta på att besöka toaletten och hur lång väntan kan bli i toaletterummet efter uträttat besök.

Kriminalvårdens remissvar

I sitt remissvar anförde Kriminalvården, Region Stockholm, genom regionchefen, följande:

Kriminalvården har inhämtat uppgifter från ledningen vid häktet Kronoberg.

En dag vid aktuell gemensamhetsavdelning ser ut som följer.

Frukost utdelningen från ca 7.15.

Personalen har utsättningsmöte 8.20–8.45.

Förbereder intagna för promenad som börjar ca 8.45–9.15.

Efter promenad har intagna gemensamhet på avdelningen fram till kl. 11.00.

Mellan kl. 11.00–13.00 är de intagna inlåsta på sina bostadsrum.

Lunch börjar delas ut kl. 11.15.

Mellan kl. 11.00–13.00 är det färre personal på plats med anledning av lunch-raster. Under denna tid utförs också beordrade grundliga visitationer och dagliga visitationer av bostadsrum och gemensamhetsutrymmen. Det finns bara två toaletter så är det fler som vill gå under samma tidsperiod så blir det kö. Även besök och transporter som innebär att intagna ska gå ifrån avdelningen eller återkommer till densamma äger rum under denna tid.

Mellan kl. 13.00–16.00 vistas de intagna åter i gemensamhet och kan då hantera sina toalettbesök själva.

De intagna duschar och tränar under tid i gemensamhet. Inför förhandling eller besök kan duschning äga rum före tid i gemensamhet.

Det är 20 dörrar som ska öppnas. Vanligen har också någon eller några intagna ärenden som de vill ha hjälp med. Normalt tar det inte mer än högst 15 minuter. Vid en larmsituation så avvaktas dock öppnandet tills larmsituationen är avslutad.

En intagen behöver normalt aldrig vänta mer än högst 10 minuter på att få gå eller släppas ut från toaletten. Som framgår ovan kan det bli en kösituation om fler än två intagna vill gå på toaletten samtidigt. En intagen kan också använda samtalsanläggningen när de är inlåsta i sitt bostadsrum.

Aktuell anmälan har tagits upp på avdelningens APT och samtlig personal uppger att de varken hotat med avskildhet eller hört att någon annan skulle ha hotat om detta. Det har förekommit någon enstaka gång att öppning har dragits ut på tiden vid brist på personal och man har avvaktat förstärkning från andra avdelningar.

Rättslig reglering

I 1 kap. 4 § häkteslagen (2010:611) anges att varje intagen ska bemötas med respekt för sitt människovärde och med förståelse för de särskilda svårigheter som är förenade med frihetsberövandet. Av 6 § i samma kapitel framgår att en verkställighet inte får innebära andra begränsningar i den intagnes frihet än de som följer av häkteslagen eller som är nödvändiga för att ordningen och säkerheten ska kunna upprätthållas. En kontroll- eller tvångsåtgärd får endast användas om den står i rimlig proportion till syftet med åtgärden. Om en mindre ingripande åtgärd är tillräcklig ska den användas.

Kriminalvårdens bedömning

Enligt 2 kap. 5 § häkteslagen följer att en intagen ska ges möjlighet att dagtid vistas tillsammans med andra intagna med vissa undantag som inte är aktuella här. Tid för upplåsning och inlåsting finns i motsatt vad som gäller i anstalt, inte reglerad i häkte. Precis som i anstalt så tar det viss tid att låsa upp och låsa in.

Detta medför exempelvis att det inte går att öppna alla bostadsrum vid samma klockslag.

Anmälarens påståenden tillbakavisas av häktesledningen. Några fel eller brister i häktets rutiner kring toalettbesök och dusch har inte framkommit.

AA gavs tillfälle att kommentera remissvaret.

Rättslig reglering

Kriminalvården har i sitt remissvar redogjort för de bestämmelser som har betydelse i ärendet.

Bedömning

Väntetid vid toalettbesök

Enligt Kriminalvårdens yttrande behöver en intagen normalt inte vänta längre än högst 10 minuter på att få gå till eller släppas ut från toaletten. Myndigheten har dock anfört att det kan bli kö om fler än två intagna vill besöka toaletten samtidigt och har beskrivit att tillgången på personal till följd av t.ex. andra arbetsuppgifter kan vara begränsad. Jag kan konstatera att Kriminalvårdens uppfattning om väntetiderna till viss del skiljer sig från den beskrivning som AA har lämnat i sin anmälan. Det som har kommit fram ger inte tillräcklig grund för kritik från min sida. I detta sammanhang vill jag emellertid framhålla vikten av att intagna som behöver använda toaletten kan släppas ut från sin cell utan onödigt dröjsmål oavsett tidpunkt på dygnet (se bl.a. JO:s beslut den 17 oktober 2018, dnr 8166-2017).

Vistelse i gemensamhet

Som Kriminalvården redogjort för är tiderna för när cellerna i ett häkte ska låsas och låsas upp inte reglerade på det sätt som gäller för anstalt. Intagna i häkten har dock en grundläggande rätt till vistelse i gemensamhet. Enligt Kriminalvården har det på den aktuella avdelningen hänt någon enstaka gång att öppningen av cellerna dragit ut på tiden vid brist på personal. Utredningen ger inte stöd för att det har förekommit sådana systematiska avvikelser från schemat som AA hävdar. Det finns inte skäl för kritik i denna del. Jag vill emellertid understryka att Kriminalvården givetvis måste ha en verksamhet som klarar av att tillgodose de intagnas rätt till gemensamhet (se bl.a. JO 2020/21 s. 164).

Övrigt

Kriminalvården har tillbakaviserat påståendet om att personal hotat att placera intagna i avskildhet. Jag finner det inte meningsfullt att försöka utreda frågan ytterligare.

Ärendet avslutas.